

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

21. märts 2024*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Tarbijakrediidilepingud – Direktiiv 2008/48/EÜ – Artikli 3 punkt g, artikli 10 lõike 2 punkt g ja artikkel 23 – Krediidi kogukulu tarbijale – Asjakohaste kulude märkimata jätmine – Sanktsioon – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artikli 3 lõige 1, artikli 4 lõige 2, artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 – Direktiivi 93/13/EMÜ lisa punkti 1 alapunkt o – Krediidilepingu kõrvalteenused – Tingimused, mis annavad neid teenuseid ostnud tarbijale lisatasu eest õiguse krediiditaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja laenusumma eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele ning võimaluse igakuised laenumaksed edasi lükata või ajatada

Kohtuasjas C-714/22,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sofiyski rayoneni sadi (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria) 21. novembri 2022. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. novembril 2022, menetluses

S.R.G.

versus

Profi Credit Bulgaria EOOD,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president O. Spineanu-Matei (ettekandja), kohtunikud S. Rodin ja L. S. Rossi,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: ametnik R. Stefanova-Kamisheva,

arvestades kirjalikku menetlust ja 15. novembri 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Profi Credit Bulgaria EOOD, esindajad: *advokati* H. Hinov ja M. Voynova ning K. Vonidova-Milcheva,
- Euroopa Komisjon, esindajad: N. Nikolova, I. Rubene ja N. Ruiz García,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; parandus ELT 2023, L 17, lk 100; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 3 lõiget 1, artikli 4 lõikeid 1 ja 2, artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1, direktiivi 93/13 lisa punkti 1 alapunkti o ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66), artikli 3 punkti g, artikli 10 lõike 2 punkti g ja artiklit 23.
- 2 Taotlus on esitatud Bulgaaria elava S.R.G. ja Bulgaaria õiguse alusel asutatud krediidasutuse Profi Credit Bulgaria EOOD vahelises kohtuvaidluses krediidilepingu tühisuse ja sellest tulenevate tagajärgede üle, mis puudutavad selle lepingu alusel tasutud intressi ja tasude tagastamist.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/13

- 3 Direktiivi 93/13 artikli 3 kohaselt:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

2. Tingimust ei loeta kunagi eraldi kokkulepituks, kui see on eelnevalt koostatud ning tarbija ei ole seetõttu saanud tingimust sisuliselt mõjutada, eriti eelnevalt koostatud tüüplepingute puhul.

Asjaolu, et tingimuse teatavad aspektid või üks konkreetne tingimus on eraldi kokku lepitud, ei välista käesoleva artikli kohaldamist lepingu ülejäänud osa suhtes, kui lepingu üldhinnangu põhjal selgub, et leping on ikkagi eelnevalt koostatud tüüpleping.

Kui müüja või teenuste osutaja väidab, et tüüptingimus on eraldi kokku lepitud, langeb selle tõendamiskohustus temale.

3. Lisa sisaldab soovituslikku ja mittetäielikku loetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglasteks.“

4 Selle direktiivi artikkel 4 näeb ette:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste ega hinna ja tasu piisavusega võrreldes vastutehinguna pakutavate teenuste või kaubaga, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“

5 Kõnealuse direktiivi artikli 6 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“
[Täpsustatud sõnastus]

6 Sama direktiivi artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

7 Direktiivi 93/13 lisa kannab pealkirja „Tingimused, millele on viidatud artikli 3 lõikes 3“. Nimetatud lisa punkti 1 alapunkt o on sõnastatud järgmiselt:

„1. Tingimused, mille eesmärk või tagajärg on:

[...]

o) kohustada tarbijat täitma kõiki kohustusi, kui müüja või teenuste osutaja jätab oma kohustused täitmata“.

Direktiiv 2008/48

8 Direktiivi 2008/48 põhjendustes 19, 20, 43 ja 47 on märgitud:

„(19) Selleks et tarbijad saaksid teha kaalutletud otsuse kõikide faktide alusel, peaksid nad enne krediitdilepingu sõlmimist saama krediititingimuste ja -kulude ning oma kohustuste kohta adekvaatset teavet, mida nad saaksid järelemõtlemiseks kaasa võtta. Pakkumiste võimalikult täieliku läbipaistvuse ja võrreldavuse tagamiseks peaks selline teave sisaldama eelkõige krediidi kulukuse aastamäära, mis on määratud ühesugusel viisil kõikjal ühenduses. [...]

(20) Krediidi kogukulu tarbijale peaks sisaldama kõiki kulusid, kaasa arvatud intress, lepingutasud, maksud, kredidivahendajate tasud ning kõik muud tasud, mida tarbijal tuleb seoses krediitdilepinguga maksta, välja arvatud notaritasud. [...]

[...]

(43) Siseturu loomise ja toimimise edendamiseks ja kogu ühenduses kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamiseks on vaja tagada krediidi kulukuse aastamääradega seotud teabe võrreldavus kogu ühenduses. [...] Seetõttu peaks käesolevas direktiivis selgelt ja põhjalikult määratlema, milline on krediidi kogukulu tarbijale.

[...]

(47) Liikmesriigid peaksid kehtestama eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusaktide rikkumise korral, ja tagama nende eeskirjade rakendamise. Kuigi liikmesriikidele jääb karistuste valikul otsustusõigus, peaksid sätestatud karistused olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

9 Selle direktiivi artikkel 3 „Mõisted“ sätestab:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

g) „krediidi kogukulu tarbijale“ – kõik kulud, kaasa arvatud intress, lepingutasud, maksud ja mis tahes muud tasud, mida tarbija on kohustatud seoses krediidilepinguga maksma ja mis on krediidiandjale teada, välja arvatud notaritasud; krediidilepinguga seotud kõrvalteenuste kulud, eelkõige kindlustusmaksed, kuuluvad samuti nende hulka, kui krediidi saamiseks või krediidi saamiseks reklaamitavatel lepingutingimustel on lisaks kohustuslik teenuste osutamise lepingu sõlmimine;

[...]

i) „krediidi kulukuse aastamäär“ – krediidi kogukulu tarbijale, mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast ja sisaldab kohaldataval juhul kulusid, millele on osutatud artikli 19 lõikes 2;

[...]“.

10 Selle direktiivi artikli 10 „Krediidilepingus sisalduv kohustuslik teave“ lõikes 2 on sätestatud:

„Krediidilepingus täpsustatakse selgelt ja kokkuvõtlikult järgmine:

[...]

g) krediidi kulukuse aastamäär ja tarbija poolt makstav kogusumma, mis on arvatud krediidilepingu sõlmimise ajal; märgitakse kõik kõnealuse määra arvutamiseks kasutatud eeldused;

[...]“.

11 Sama direktiivi artikli 19 „Krediidi kulukuse aastamäära arvutamine“ lõige 2 sätestab:

„Krediidi kulukuse aastamäära arvutamiseks määratakse kindlaks krediidi kogukulu tarbija jaoks, millest arvatakse maha need tasud, mida tarbija on kohustatud maksma krediidilepingus sätestatud kohustuste rikkumisel, ning muud tasud (välja arvatud ostuhind), mida ta on kohustatud maksma

seoses kauba ostmise või teenuse kasutamisega, olenemata sellest, kas tehingu eest tasuti sularahas või krediidiga.

Krediidi kogukulu tarbija jaoks sisaldavad krediidi tagasimakseid ja krediidi kasutusse võtmist kajastava konto halduskulusid, maksevahendite kasutamise kulusid nii tagasimaksete kui krediidi väljamaksete jaoks ja muid maksetega seotud tehingukuluseid, välja arvatud juhul, kui konto avamine on vabatahtlik ja konto halduskulud on selgelt ning eraldiseisvalt märgitud krediidilepingus või mõnes muus tarbijaga sõlmitud lepingus.“

- 12 Direktiivi 2008/48 artikkel 22 „Ühtlustamine ja käesoleva direktiivi sätete imperatiivsus“ on sõnastatud järgmiselt:

„[...]“

3. Liikmesriigid tagavad samuti, et nende poolt käesoleva direktiivi rakendamisel vastu võetud õigusnormidest ei saa mööda hiilida, kasutades selleks lepingute sõnastust, eelkõige lisades krediidi kasutusse võtmise või krediidilepingud, mis kuuluvad käesoleva direktiivi reguleerimisalasse, krediidilepingutesse, mille olemus või eesmärk võimaldab direktiivi kohaldamist vältida.

4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et tarbijad ei kaota käesoleva direktiiviga pakutavat kaitset, valides krediidilepingu suhtes kohaldatavaks õiguseks kolmanda riigi õiguse, kui krediidilepingul on märkimisväärne seos ühe või mitme liikmesriigiga.“

- 13 Selle direktiivi artiklis 23 „Sanktsioonid“ on märgitud:

„Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“

Bulgaaria õigus

Kohustuste ja lepingute seadus

- 14 Kohustuste ja lepingute seaduse (Zakon za zadalzheniyata i dogovorite, DV nr 275, 22.11.1950) artikli 26 lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingud, mis rikuvad seadust või hoiduvad selle täitmisest, samuti heade kommetega vastuolus olevad lepingud, sealhulgas lepingud oodatava pärandi kohta, on tühised.“

ZPK

- 15 Tarbijakrediidiseaduse (Zakon za potrebitelskia kredit, DV nr 18, 5.3.2010; edaspidi „ZPK“) artiklis 10a on ette nähtud:

„(1) Krediidiandja võib nõuda tarbijalt tasu ja vahendustasu tarbijakrediidilepinguga seotud kõrvalteenuste eest.“

(2) Krediidiandja ei või nõuda tasu ega vahendustasu krediidi väljamaksmise ja haldamisega seotud tegevuse eest.

(3) Krediidiandja võib ühe ja sama tegevuse eest tasu ja/või vahendustasu nõuda vaid üks kord.

(4) Tasu ja/või vahendustasu liik, suurus ja tegevus, mille eest tasu nõutakse, tuleb esitada tarbijakrediidilepingus selgelt ja arusaadavalt.“

16 ZPK artiklis 11 on sätestatud:

„(1) Tarbijakrediidileping on koostatud arusaadavas keeles ja see sisaldab järgmist:

[...]

10. krediidi kulukuse aastamäär ja tarbija poolt makstav kogusumma, mis on arvutatud krediidilepingu sõlmimise ajal; märkida tuleb kõnealuse määra arvutamiseks kasutatud eeldused, mis on määratletud I lisas;

[...]“.

17 ZPK artikkel 19 on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Krediidi kulukuse aastamäär on krediidi praeguste ja tulevaste kulude summa tarbija jaoks (intress, muud otsesed või kaudsed kulud, vahendustasud või muud liiki tasud, [...]), mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast.

(2) Krediidi kulukuse aastamäär arvutatakse valemi [...] abil.

(3) Krediidi kulukuse aastamäära arvutamisel ei võeta arvesse kulusid:

1. mida tarbija tasub tarbijakrediidilepingust tulenevate kohustuste täitmata jätmise korral;

2. mida ta on kohustatud tasuma seoses kauba ostmise või teenuse kasutamisega (välja arvatud kauba või teenuse ostuhind), olenemata sellest, kas see toimub sularahas või krediidiga.

3. tarbijakrediidilepinguga seotud konto haldamiseks; [...] kulud märgitakse selgelt ja eraldiseisvalt krediidilepingus või mõnes muus tarbijaga sõlmitud lepingus.

(4) [...] Krediidi kulukuse aastamäär ei või olla kõrgem kui viiekordne seadusjärgne intressimäär [Bulgaaria leevides (BGN)] või mõnes muus vääringus, mis on kindlaks määratud Bulgaaria Vabariigi ministrite nõukogu otsusega.

(5) [...] Lepingutingimused, mis näevad ette lõikes 4 sätestatud määrast kõrgema määra, loetakse tühiseks.

(6) [...] Maksete tegemisel lepingute alusel, mis sisaldavad lõike 5 kohaselt tühiseks tunnistatud lepingutingimusi, arvatakse lõikes 4 kindlaks määratud künnist ületavad summad maha krediidi järgmistest osamaksetest.“

18 ZPK artiklis 21 on märgitud:

„(1) Tarbijakrediidilepingu tingimus, mille eesmärk või tagajärg on käesoleva seaduse nõuetest kõrvalehoidmine, on tühine.

(2) Fikseeritud intressimääraga tarbijakrediidilepingu tingimus, mis näeb ette krediidiandjale suurema hüvitise, kui on sätestatud artikli 32 lõikes 4, on tühine.“

19 ZPK artiklis 22 on sätestatud:

„[...] Artikli 10 lõikes 1, artikli 11 lõike 1 punktides 7–12 ja 20 ning lõikes 2 ning artikli 12 lõike 1 punktides 7–9 sätestatud nõuete täitmata jätmise korral on tarbijakrediidileping tühine.“

20 ZPK artiklis 23 on ette nähtud:

„Tarbijakrediidilepingu tühiseks tunnistamise korral on tarbija kohustatud tagasi maksma ainult laenu netoväärtuse (põhisumma); ta ei ole kohustatud tagasi maksma intressi ega muid krediidiga seotud kulusid.“

21 ZPK lisasätete artikli 1 punktis 1 on sätestatud:

„Käesoleva seaduse kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

krediidi kogukulu tarbijale – kõik krediidiga seotud kulud, kaasa arvatud intress, vahendustasud, maksud, krediidivahendajate tasud ning muud liiki tasud, mida tarbija on kohustatud seoses krediidilepinguga maksma ja mis on krediidiandjale teada, sealhulgas krediidilepinguga seotud kõrvalteenuste kulud, eelkõige kindlustusmaksed, kui krediidi saamiseks või krediidi saamiseks reklaamitavatel lepingutingimustel on lisaks kohustuslik teenuste osutamise lepingu sõlmimine. Krediidi kogukulu tarbijale ei hõlma notaritasu.“

GPK

22 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Grazhdanski protsesualen kodeks, DV nr 59, 20.7.2007; edaspidi „GPK“) artikli 7 lõikes 3 on sätestatud:

„[...] Kohus kontrollib omal algatusel, kas tarbijaga sõlmitud leping sisaldab ebaõiglasi tingimusi. Pooltele antakse võimalus esitada nende küsimuste kohta oma seisukohad.“

23 GPK artiklis 78 on sätestatud:

„(1) Kostja peab kandma hageja poolt tasutud lõivud, menetluskulud ja advokaadi olemasolul advokaaditasu vastavalt nõude rahuldamise ulatusele.

(2) Kui kostja ei ole oma käitumisega andnud põhjust menetluse algatamiseks ja ta tunnistab nõude põhjendatuks, mõistetakse kohtukulud välja hagejalt.

(3) Kostjal on samuti õigus nõuda kantud kulude hüvitamist proportsionaalselt nõude rahuldamata jätmise ulatusega.

(4) Kostjal on ka õigus kohtukulude hüvitamisele, kui asjas menetlus lõpetatakse.

[...]

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 24 10. oktoobril 2019 sõlmisid põhikohtuasja pooled 36 kuuks tarbijakrediidilepingu summas 5000 Bulgaaria leevi (ligikaudu 2500 eurot), mille aastane intressimäär oli 41% ja krediidi kulukuse aastamäär 49,02%. Lepingu alusel tagasimakstav kogusumma oli 8765,02 Bulgaaria leevi (ligikaudu 4400 eurot).
- 25 Leping nägi ette, et kliendil on võimalus osta ühte või mitut kõrvalteenust, mille kasutamise reeglid olid üksikasjalikult esitatud sama lepingu üldtingimustes. Klient võis seega üldtingimuste punkti 15 kohaselt otsustada mitte osta kõrvalteenust või osta ühe kõrvalteenuse või mitu kõrvalteenust. Üldtingimuste punktis 15.1 toodud kirjelduse kohaselt annab teenus „Fast“ selle ostnud kliendile õiguse krediiditaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja rahaliste vahendite eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele, mis peab toimuma 24 tunni jooksul pärast seda, kui krediidiandja on kätte saanud allkirjastatud krediidilepingu. Nende tingimuste punktis 15.2 toodud kirjelduse kohaselt annab teenus „Flexi“ õiguse teatud tingimustel muuta algset tagasimaksekava. Nimetatud teenus andis võimaluse igakuiste maksete tasumine edasi lükata muu hulgas töövõimetuse, töölepingu ülesütlemise, palgata puhkuse, katastroofi tagajärjel vara kaotamise või kahjustada saamise või leibkonna sissetuleku saaja surma korral. Samade tingimuste punkti 15.2.2.1 kohaselt tuli teenuse „Flexi“ kasutamiseks allkirjastada lepingu lisa.
- 26 S.R.G. otsustas osta kõrvalteenuse „Fast“ hinnaga 1250 Bulgaaria leevi (ligikaudu 625 eurot) ja kõrvalteenuse „Flexi“ hinnaga 2500 Bulgaaria leevi (ligikaudu 1250 eurot). Need hinnad sisaldasid tagasimaksekavas kõnealuse krediidilepingu osana, nii et koos nende summadega ulatus krediidilepingu alusel tagasimakstav kogusumma 12 515,02 Bulgaaria leevini (ligikaudu 6257 eurot).
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ei ole põhikohtuasjas vaidlust selles, et soovi nende kõrvalteenuste kasutamiseks avaldati kõnealuse krediidilepingu sõlmimisel vabatahtlikult, ega ole väidetud, et S.R.G-d oleks lepingu olemuse suhtes eksitatud või et Profi Credit Bulgaria ei oleks krediidi andmisega nõustunud, kui kõnesolevaid teenuseid ei oleks ostetud.
- 28 S.R.G. esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule negatiivse tuvastushagi, milles palus tuvastada, et ta ei ole kohustatud maksma Profi Credit Bulgariale kokku 7515,02 Bulgaaria leevi (ligikaudu 3775 eurot) suurust summat, millest 3765,02 Bulgaaria leevi (ligikaudu 1900 eurot) vastab lepingujärgsete intresside kogusummale, mis hõlmab kõnealuse krediidilepingu kogu kehtivusaja kohta arvatud aastast intressimäära ja krediidi kulukuse aastamäära, ning 3750 Bulgaaria leevi (ligikaudu 1875 eurot) vastab kõrvalteenuste „Fast“ ja „Flexi“ eest tasumisele kuuluvatele summadele.
- 29 S.R.G. leiab, et lepingutingimused, mis kohustavad teda tasuma nimetatud intressi ja teenuste eest, on tühised, kuna need on vastuolus heade kommetega. Esiteks väidab põhikohtuasja hageja, et need teenused, mille eest nõutakse tasu, mis ületab poolt laenusummast, kuuluvad tegelikult krediidi haldamisega seotud tegevuse alla. ZPK artikli 10a lõike 2 kohaselt ei või krediidiandja nõuda selle tegevuse eest tasu ega vahendustasu. Teiseks väidab ta, et nende teenuste hind oleks pidanud sisalduma krediidi kulukuse aastamääras, kuna see on krediidilepingus ja kõnealuses tagasimaksekavas sisalduv kulu. Krediidiandja jättis kõnealuse hinna teadlikult krediidi kulukuse

aastamäär hulka lisamata, et vältida ZPK artikli 19 lõike 4 kohaldamist, mille kohaselt ei tohi krediidi kulukuse aastamäär olla kõrgem kui viiekordne seadusjärgne intressimäär Bulgaaria leevides või muus vääringus.

- 30 Profi Credit Bulgaria väidab seevastu, et S.R.G. tegi kõrvalteenuste „Fast“ ja „Flexi“ ostmise otsuse, omades teavet, mille Profi Credit Bulgaria oli talle enne kõnealuse krediidilepingu sõlmimist esitanud, ning et S.R.G. kasutas neid teenuseid. Mis puudutab intressimäärasid ja krediidi kulukuse aastamäär arvutamist, siis väidab põhikohtuasja kostja, et krediidileping nägi ette, et arvutus tehakse intresside ja muude tasude esialgsete summade alusel ning et seda kohaldatakse kuni lepingu kehtivuse lõppemiseni.
- 31 Selles kontekstis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks teada, kuidas tõlgendada direktiivi 2008/48 eelkõige seoses krediidi kulukuse aastamäär kindlaksmääramisega, selle määra krediidilepingus ebatäpse esitamise tagajärgedega ning Bulgaaria õigusnormides kõnealuse määra ebatäpse esitamise puhul ette nähtud sanktsiooni proportsionaalsusega.
- 32 Sellega seoses väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastavalt ZPK artiklile 22 koostoimes ZPK artikli 11 lõike 1 punktiga 10 ja artikliga 23 on tarbijakrediidileping, milles ei ole näidatud krediidi kulukuse aastamäär, tühine ning tarbija on kohustatud tagasi maksma ainult laenu netoväärtuse ilma intressi või tasudeta. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on seega küsimus, kas käesoleval juhul kõrvalteenuste „Fast“ ja „Flexi“ eest kokku lepitud tasu on kulu, mis oleks tulnud krediidi kulukuse aastamäär arvutamise valemis arvesse võtta vastavalt direktiivi 2008/48 artikli 3 punktile g, ning kas selle määra ebatäpset näitamist kõnealuses krediidilepingus võib samastada nimetatud määra esitamata jätmisega. Lisaks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas selle direktiivi tähenduses on proportsionaalsed riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt on tühine leping, milles on näidatud ebaõige krediidi kulukuse aastamäär, ning mis jätab seega krediidiandja ilma õigusest saada lepingus ette nähtud intresse ja tasusid.
- 33 Teiseks, viidates oma kohustusele kontrollida, kas tarbijalepingutes sisalduvad tingimused on ebaõiglased, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kuidas tõlgendada direktiivi 93/13, eelkõige seoses küsimusega, kas krediidilepingu tingimused selliste kõrvalteenuste kohta, nagu on kõne all tema menetluses olevas kohtuasjas, kuuluvad krediidilepingu põhiobjekti hulka, ja kui see on nii, siis kas need on ebaõiglased.
- 34 Kolmandaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul jällegi seoses direktiiviga 93/13, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuses Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578), tekkinud viimasena küsimus kohtukulude jaotamise kohta, eelkõige selle kohta, kas S.R.G. võimalik kohustus nõude osalise rahuldamise korral kanda osa kohtukuludest võib rikkuda selle direktiivi artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1.
- 35 Neil asjaoludel otsustas Sofiyski rayoneni sad (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas direktiivi [2008/48] artikli 3 punkti g tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidilepinguga seoses kokku lepitud kõrvalteenuste tasu, näiteks tasu osamaksete tasumise edasilükkamise ja nende summa vähendamise võimaluse eest, on krediidi kulukuse aastamäär osa?

2. Kas [direktiivi 2008/48] artikli 10 lõike 2 punkti g tuleb tõlgendada nii, et krediidi kulukuse aastamäära kohta valede andmete esitamine ettevõtjast krediidiandja ja tarbijast krediidisaaaja vahel sõlmitud krediidilepingus tähendab seda, et krediidi kulukuse aastamäär on jäetud krediidilepingus esitamata, ning liikmesriigi kohus peab kohaldama tarbijakrediidilepingus krediidi kulukuse aastamäära esitamata jätmise eest riigisisiseses õiguses ette nähtud õiguslikke tagajärgi?
3. Kas [direktiivi 2008/48] artikli 22 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et riigisisiseses õiguses ette nähtud sanktsioon, nimelt tarbijakrediidilepingu tühisus, mille puhul tuleb tagasi maksta üksnes antud krediidi põhisumma, on proportsionaalne, kui krediidi kulukuse aastamäära ei ole tarbijakrediidilepingus täpselt esitatud?
4. Kas direktiivi [93/13] artikli 4 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et selliste kõrvalteenuste paketi kulu, mille osutamine on ette nähtud põhilepinguks oleva tarbijakrediidilepingu kõrval eraldi sõlmitud lisalepinguga, tuleb pidada lepingu põhiobjekti osaks, mistõttu ei allu see ebaõiglase olemuse kontrollile?
5. Kas direktiivi [93/13] artikli 3 lõiget 1 koosmõjus selle direktiivi lisa punkti 1 alapunktiga o tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidiga seotud kõrvalteenuste kohta sõlmitud lepingus sisalduv lepingutingimus on ebaõiglane, kui tarbijale antakse sellega abstraktne võimalus osamakseid ajatada ja ümber kavandada, mille eest peab tarbija maksma tasu ka siis, kui ta seda võimalust ei kasuta?
6. Kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 ning tõhususe põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus õigusnormid, mille kohaselt võib osa menetluskuludest jätta tarbija kanda [esiteks juhul], kui nõue tuvastada, et lepingutingimuse tuvastatud ebaõiglase olemuse tõttu ei tule makseid teha, osaliselt rahuldatakse [...], [teiseks juhul], kui õiguse kasutamine nõude summa numbrilisel kindlaksmääramisel on tarbija jaoks muutunud praktiliselt võimatuks või ülemäära keeruliseks, [kolmandaks] alati, kui tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, sealhulgas juhtudel, mil ebaõiglase lepingutingimuse olemasolu ei avalda tervikuna ega osaliselt vahetut mõju krediidiandja nõude suurusele või kui lepingutingimus ei ole menetluse esemega vahetult seotud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

36. Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi esimese küsimuse sõnastuses viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus üksnes tarbijakrediidilepingu kõrvalteenusele, mis võimaldab igakuiste maksete tasumist edasi lükata või nende summat vähendada, nähtub eelotsusetaotlusest siiski, et selles küsimuses tõstatatud probleemistik puudutab kahte põhikohtuasjas kõne all olevat kõrvalteenust, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 25.
37. Seega selleks, et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik ja täielik vastus, tuleb asuda seisukohale, et nimetatud küsimusega peetakse silmas neid kahte kõrvalteenust ning eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti g tuleb tõlgendada nii, et kulud, mis on seotud tarbijakrediidilepingu kõrvalteenustega, mis annavad neid teenuseid ostnud tarbijale õiguse oma krediiditaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja laenusumma eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele ning

võimaluse igakuiste maksete tasumine edasi lükata või nende summat vähendada, on hõlmatud mõistega „krediidi kogukulu tarbijale“ selle sätte tähenduses ja järelikult mõistega „krediidi kulukuse aastamäär“ artikli 3 punkti i tähenduses.

- 38 Direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti g kohaselt hõlmab mõiste „krediidi kogukulu tarbijale“ „kõik kulud, kaasa arvatud intress, lepingutasud, maksud ja mis tahes muud tasud, mida tarbija on kohustatud seoses krediidilepinguga maksma ja mis on krediidiandjale teada, välja arvatud notaritasud“. Selle sätte kohaselt arvatakse nimetatud kulude hulka ka krediidilepinguga seotud kõrvalteenuste kulud, tingimusel et krediidi saamiseks või krediidi saamiseks reklaamitavatel lepingutingimustel on kohustuslik teenuste osutamise lepingu sõlmimine.
- 39 Direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti i kohaselt tähendab krediidi kulukuse aastamäär krediidi kogukulu tarbijale, mis on väljendatud aastase protsendimäärana krediidi kogusummast ja sisaldab kohaldataval juhul kulusid, millele on osutatud direktiivi artikli 19 lõikes 2.
- 40 Ulatusliku tarbijakaitse tagamiseks on Euroopa Liidu seadusandja määratlenud mõiste „krediidi kogukulu tarbijale“ laialt (16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika), hõlmates kõiki kulusid, mida tarbija on kohustatud seoses krediidilepinguga maksma ja mis on krediidiandjale teada (21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 84).
- 41 Niisuguse kaitse tagamiseks paneb direktiivi 2008/48 artikli 22 lõige 3 liikmesriikidele kohustuse tagada, et nende poolt selle direktiivi rakendamisel vastu võetud õigusnormidest ei saa mööda hiilida, kasutades selleks lepingute sõnastust (11. septembri 2019. aasta kohtuotsus Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, punkt 30).
- 42 Eeltoodust tuleneb, et esimesele küsimusele vastamiseks tuleb esiteks analüüsida, kas asjaomaste kõrvalteenuste ostmine on tingimus krediidi saamiseks või see on tehtud kohustuslikuks krediidi saamiseks reklaamitavatel lepingutingimustel, ning teiseks, kas tegemist on tõepoolest põhikohtuasjas kõne all oleva krediidilepingu kõrvalteenustega, mitte skeemiga, mille eesmärk on varjata krediidi tegelikku maksumust, nagu väidab sisuliselt S.R.G.
- 43 Sellega seoses tuleb kõigepealt täpsustada, et sellise analüüsi tegemine on üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne, kes võtab arvesse kogu tema käsutuses olevat teavet. Analüüsi tegemisel ei saa see kohus tugineda ainult asjaolule, et põhikohtuasjas kõne all olevate kõrvalteenuste kasutamiseks avaldati krediidilepingu sõlmimisel soovi vabatahtlikult või et – nagu Profi Credit Bulgaria kohtuistungil väitis – selle lepingu alusel tasumisele kuuluvad summad ja nende teenustega seotud kulud olid algses tagasimaksekavas eraldi märgitud.
- 44 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab võtma arvesse ka kõiki põhikohtuasjas kõne all oleva krediidilepingu punkte ja üldtingimusi ning lepingu õiguslikku konteksti ja faktilisi asjaolusid, et teha kindlaks, kas lepingu sõlmimise tingimuseks oli asjaomaste kõrvalteenuste ostmine või see oli tehtud kohustuslikuks nimetatud lepingupunktide ja üldtingimuste alusel või reklaamitavatel tingimustel ning kas selline lepinguline konstruktsioon, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei olnud mõeldud tegelikult selleks, et laenusumma eest makstav tasu kõnealuseid kõrvalteenuseid käsitlevate lepingupunktide abil osaliselt lepingust välja viia, nii et tasu ei sisalduks selles lepingus tervikuna ega kuuluks seega mõiste „krediidi kogukulu tarbijale“ ega mõiste „krediidi kulukuse aastamäär“ alla direktiivi 2008/48 tähenduses.

- 45 Eelkõige peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 41 meenutatud kohtupraktikale kontrollima, kas nende kõrvalteenuste hinna krediidi kulukuse aastamäära hulka arvestamata jätmise eesmärk oli tegelikult mööda hiilida keelust, mis on sätestatud ZPK artikli 19 lõikes 4, mille kohaselt ei tohi krediidi kulukuse aastamäär olla kõrgem kui viiekordne seadusjärgne intressimäär Bulgaaria leevides või muus vääringus, mis on kindlaks määratud Bulgaaria Vabariigi ministrite nõukogu otsusega.
- 46 Neid kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti g tuleb tõlgendada nii, et kulud, mis on seotud tarbijakrediidilepingu kõrvalteenustega, mis annavad neid teenuseid ostnud tarbijale õiguse oma krediiditaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja laenusumma eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele ning võimaluse igakuiste maksete tasumine edasi lükata või nende summat vähendada, on hõlmatud mõistega „krediidi kogukulu tarbijale“ selle sätte tähenduses ja järelikult mõistega „krediidi kulukuse aastamäär“ artikli 3 punkti i tähenduses, kui nende teenuste ostmine osutub krediidi saamiseks kohustuslikuks või kui need teenused kujutavad endast skeemi, mille eesmärk on varjata krediidi tegelikku maksumust.

Teine ja kolmas küsimus

- 47 Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab oma kolmandas küsimuses direktiivi 2008/48 artikli 22 lõikele 4, nähtub eelotsusetaotlusest, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on seda täpsustanud, et tema kahtlused puudutavad direktiivi artiklit 23.
- 48 Lisaks, kuna Euroopa Kohus on pädev esitama eelotsusetaotluse esitanud kohtule kogu tõlgendusliku teabe, mis võib olla tarvilik põhikohtuasja lahendamisel, tuletades eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud teabest ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (vt selle kohta 22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika), tuleb kolmandale küsimusele vastata artiklit 23 silmas pidades.
- 49 Seega tuleb asuda seisukohale, et teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti g ja artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, et juhul kui tarbijakrediidilepingus ei ole mainitud krediidi kulukuse aastamäära, mis sisaldab kõiki direktiivi artikli 3 punktis g ette nähtud kulusid, siis loetakse see leping sõlmituks ilma intressi ja kuludeta, mistõttu toob lepingu tühistamine kaasa vaid selle, et tarbija peab tagasi maksma laenu põhisumma.
- 50 Nendele küsimustele vastamiseks tuleb esiteks meenutada, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõikega 2 on täielikult ühtlustatud teave, mille märkimine krediidilepingus on kohustuslik (vt selle kohta 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 56). Selleks on direktiivi artikli 10 lõike 2 punktis g ette nähtud, et krediidilepingus märgitakse selgelt ja kokkuvõtlikult krediidi kulukuse aastamäär ja tarbija poolt makstav kogusumma, mis on arvatud krediidilepingu sõlmimise ajal.
- 51 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et krediidi kulukuse aastamäära märkimine krediidilepingus on olulise tähtsusega, kuna eelkõige võimaldab see tarbijal hinnata oma kohustuse ulatust (vt selle kohta 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punktid 67 ja 70).

- 52 Teiseks tuleneb direktiivi 2008/48 artiklist 23 direktiivi põhjendust 47 arvestades, et kuigi otsustusõigus nende karistuste valikul, mida kohaldatakse selle direktiivi alusel vastu võetud riigisiseste õigusnormide rikkumise korral, on jäetud liikmesriikidele, peavad kehtestatud karistused olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. See tähendab, et sanktsioonide rangus peab vastama nende rikkumiste raskusele, mille eest neid määratakse, ning eelkõige peab neil sanktsioonidel olema tegelik hoiatav mõju ning need peavad järgima proportsionaalsuse üldpõhimõtet (vt selle kohta 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punktid 61–63 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 53 Arvestades seda, kui oluline on sellises lepingus krediidi kulukuse aastamäära märkimine tarbija jaoks, on Euroopa Kohus otsustanud, et liikmesriigi kohus võib omal algatusel kohaldada riigisiseseid õigusnorme, mis näevad ette, et krediidi kulukuse aastamäära märkimata jätmine toob kaasa selle, et krediit loetakse antuks ilma intresside ja kuludeta (vt selle kohta 16. novembri 2010. aasta kohtumäärus Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 77).
- 54 Euroopa Kohus on samuti leidnud, et olukorras, kus krediidilepingus on märgitud hinnanguline krediidi kulukuse aastamäär, mille täpne suurus määratakse kindlaks pärast krediidi andmist, tuleb sanktsiooni, mille kohaselt krediidiandja kaotab õiguse intressidele ja tasudele, pidada proportsionaalseks direktiivi 2008/48 artikli 23 tähenduses (vt selle kohta 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punktid 18 ning 69–71).
- 55 Arvestades, kui oluline on märkida tarbijakrediidilepingus krediidi kulukuse aastamäär, et tarbijale oleksid teada tema õigused ja kohustused, ning nõuet võtta selle määra arvutamisel arvesse kõik direktiivi 2008/48 artikli 3 punktis g nimetatud kulud, tuleb käesoleval juhul asuda seisukohale, et krediidi kulukuse aastamäära kohta tehtud mäрге, mis ei kajasta täpselt kõiki neid kulusid, jätab tarbija ilma võimalusest teha kindlaks oma kohustuse ulatus samamoodi nagu krediidi kulukuse aastamäära märkimata jätmise korral. Järelikult vastab sanktsioon, mille kohaselt krediidiandja kaotab õiguse intressidele ja tasudele juhul, kui näidatud krediidi kulukuse aastamäär ei sisalda kõiki nimetatud kulusid, sellise rikkumise raskusele ning on hoiatav ja proportsionaalne.
- 56 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti g ja artiklit 23 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus see, et juhul kui tarbijakrediidilepingus ei ole mainitud krediidi kulukuse aastamäära, mis sisaldab kõiki direktiivi artikli 3 punktis g ette nähtud kulusid, siis loetakse see leping sõlmituks ilma intressi ja kuludeta, mistõttu toob lepingu tühistamine kaasa vaid selle, et tarbija peab tagasi maksma laenu põhisumma.

Neljas küsimus

- 57 Neljanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidilepingu kõrvalteenuseid käsitlevad tingimused, mis annavad neid teenuseid ostnud tarbijale õiguse oma krediiditaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja laenusumma eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele ning võimaluse igakuiste maksete tasumine edasi lükata või nende summat vähendada, kuuluvad selle sätte tähenduses lepingu põhiobjekti alla ning seega ei hinnata nende tingimuste ebaõiglast laadi.
- 58 Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi selle küsimuse sõnastuse kohaselt olid põhikohtuasjas kõne all olevad kõrvalteenused ette nähtud asjaomase krediidilepingu lisalepingus, ei ole eelotsusetaotluses selle kohta midagi selgelt märgitud. Siiski, kuna neid teenuseid käsitlevad tingimused on

kõnealuse lepinguga lahutamatu seotud, ei saa need tingimused ilma selle lepinguta eraldi eksisteerida ning nende teenustega seotud kulud sisalduvad laenu tagasimaksekavas. Neid tingimusi tuleb seega analüüsida kõnealuse lepingu kontekstis ja lepingu objekti silmas pidades, sõltumata sellest, kas need tingimused sisalduvad lepingus endas või lisalepingus.

- 59 Sellega seoses tuleb meenutada, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõikega 2 nähakse ette erand sellisest ebaõiglaste tingimuste sisulise kontrolli mehhanismist, nagu on ette nähtud direktiiviga rakendatud tarbijakaitsesüsteemi raames, ning et seetõttu tuleb seda sätet tõlgendada kitsalt (20. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Andriuc* jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 60 Seoses nende lepingutingimuste kategooriaga, mis kuuluvad mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla nimetatud direktiivi tähenduses, on Euroopa Kohus samuti sedastanud, et neid lepingutingimusi tuleb mõista tingimustena, mis määravad kindlaks lepingujärgsed põhikohustused ja mis lepingut sellisena iseloomustavad. Seevastu tingimused, mis on lepingulise suhte põhiolenumust määratlevate tingimustega võrreldes kõrvalist laadi, ei saa kuuluda nimetatud mõiste alla (20. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Andriuc* jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punktid 35 ja 36 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 61 Krediidilepingu põhikohustused seisnevad selles, et krediidiandja kohustub peamiselt andma krediidisaaaja käsutusse teatava rahasumma ja krediidisaaaja omalt poolt kohustub peamiselt selle summa – üldjuhul koos intressiga – ettenähtud maksegraafiku kohaselt tagastama (vt selle kohta 16. märtsi 2023. aasta kohtuotsus *Caixabank* (laenu avamise tasu), C-565/21, EU:C:2023:212, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 62 Arvestades kohustust tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 kitsalt, on Euroopa Kohus otsustanud, et kohustust tasuda laenuandmise läbivaatamise, laenu andmise ja haldamisega seotud teenuste või krediidiandja tegevusega lahutamatu seotud muude sarnaste teenuste eest, mis tulenevad laenu andmisest, ei saa pidada osaks krediidilepingust tulenevatest põhikohustustest, nagu need on kindlaks määratud käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis (16. märtsi 2023. aasta kohtuotsus *Caixabank* (laenu avamise tasu), C-565/21, EU:C:2023:212, punktid 22 ja 23).
- 63 Samuti tuleb meenutada, et selles sättes nimetatud tingimuste ebaõiglast laadi ei hinnata ainult juhul, kui pädev liikmesriigi kohus leiab pärast juhtumipõhist uurimist, et müüja või teenuse osutaja on need koostanud lihtsas ja arusaadavas keeles (5. juuni 2019. aasta kohtuotsus *GT*, C-38/17, EU:C:2019:461, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 64 Mis puudutab käesoleval juhul põhikohtuasjas kõne all olevate kõrvalteenuste kulusid käsitlevate tingimuste kvalifitseerimist, siis nähtub eelotsusetaotlusest, et need teenused puudutavad asjaomaseid teenuseid ostnud tarbijate krediiditaotluse läbivaatamist ja laenusumma kättesaadavaks tegemist eelisjärjekorras ning võimalust igakuiste maksete tasumine edasi lükata või nende summat vähendada.
- 65 Arvestades käesoleva kohtuotsuse punktides 61 ja 62 meenutatud kohtupraktikat, ei saa seega kindlalt öelda, et need teenused puudutavad lepingulise suhte põhiolenumust, see tähendab ühelt poolt krediidiandja poolt rahasumma kättesaadavaks tegemist ja teiselt poolt selle summa – üldjuhul koos intressidega – tagasimaksmist vastavalt ettenähtud maksegraafikule, kuid seda peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

- 66 Lisaks, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab pärast analüüsi, mida ta peab esimese küsimuse raames tegema, järeldusele, et põhikohtuasjas kõne all olevate kõrvalteenuste kulud oleksid pidanud sisalduma „krediidi kogukulus tarbijale“ direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti g tähenduses ja järelikult krediidi kulukuse aastamääras artikli 3 punkti i tähenduses, ei tähenda see, et neid kulusid käsitlevad lepingutingimused kuuluvad automaatselt direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 ette nähtud erandi alla.
- 67 Nagu Euroopa Kohus 26. veebruari 2015. aasta kohtuotsuse Matei (C-143/13, EU:C:2015:127) punktis 47 leidis, ei saa nimelt mõiste „põhiobjekt“ direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses täpset ulatust määratleda väljendi kaudu „krediidi kogukulu tarbijale“ direktiivi 2008/48 artikli 3 punkti g tähenduses. Seega ei ole asjaolu, et tarbijakrediidi kogukulu hulka arvatakse erinevat liiki kulud, määrav selle tuvastamisel, kas need kulud kuuluvad krediidilepingu põhikohustuste hulka (vt selle kohta 3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, EU:C:2020:631, punkt 69).
- 68 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidilepingu kõrvalteenuseid käsitlevad tingimused, mis annavad neid teenuseid ostnud tarbijale õiguse oma krediiditaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja laenusumma eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele ning võimaluse igakuiste maksete tasumine edasi lükata või nende summat vähendada, ei kuulu üldjuhul selle sätte tähenduses lepingu põhiobjekti alla ning seega ei hinnata nende tingimuste ebaõiglast laadi.

Viies küsimus

- 69 Viienda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 koostoimes direktiivi lisa punkti 1 alapunktiga o tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidilepingu tingimus, mis võimaldab asjaomasel tarbijal lisatasu eest igakuised laenumaksed edasi lükata või ajatada, kuigi ei ole kindel, kas tarbija seda võimalust kasutab, on ebaõiglane.
- 70 Direktiivi 93/13 lisa, millele viitab direktiivi artikli 3 lõige 3, sisaldab soovituslikku ja mittetäielikku loetelu tingimustest, mida võib pidada ebaõiglaseks ning mille hulgas on lisa punkti 1 alapunktis o nimetatud tingimused, mille eesmärk või tagajärg on kohustada tarbijat täitma kõiki kohustusi, kui müüja või teenuste osutaja jätab oma kohustused täitmata.
- 71 Punkti 1 alapunkti o sõnastusest nähtub, et see ei hõlma krediidilepingu tingimust, mis võimaldab asjaomasel tarbijal igakuised laenumaksed lisatasu eest edasi lükata või ajatada, kuna selline tingimus näeb ette võimaliku kohustuse, mida müüja või teenuste osutaja on üldjuhul kohustatud täitma tasu eest, mis vastab tarbijale lepingu täitmisel antud suuremale paindlikkusele.
- 72 See ei tähenda siiski, et niisugust tingimust ei saaks pidada ebaõiglaseks direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses, kui see ei ole eraldi kokku lepitud ning kui see tekitab heausksuse nõudest hoolimata lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse.
- 73 Selle kohta, kas konkreetne lepingutingimus on ebaõiglane või mitte, näeb direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 1 ette, et lepingutingimuse ebaõigluse hindamisel võetakse arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

- 74 Igal juhul tuleb silmas pidada, et lepingutingimuse võimaliku ebaõigluse hindamisel peab eelotsusetaotluse esitanud kohus tegema otsuse lepingutingimuse kvalifitseerimise kohta konkreetse juhtumi asjaolude pinnalt ning Euroopa Kohus peab direktiivi 93/13 sätetest välja tooma kriteeriumid, mida liikmesriigi kohus võib või peab kohaldama, kui ta hindab lepingutingimusi nende alusel (10. septembri 2020. aasta kohtuotsus A (sotsiaaleluruumi allüürimine), C-738/19, EU:C:2020:687, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 75 Sellest järeldub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb käesoleval juhul kindlaks teha, kas tingimust, mis võimaldab asjaomasel tarbijal lisatasu eest igaküsed laenumaksed edasi lükata või ajatada, sõltumata sellest, kas tarbija neid teenuseid tegelikult kasutab, tuleb pidada ebaõiglaseks, arvestades kõiki selle krediidilepingu sõlmimise asjaolusid.
- 76 Seda silmas pidades on nii kõnealuse tingimuse läbipaistvus, nagu on nõutud direktiivi 93/13 artiklis 5 (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika), kui ka kaalutusruum, mis krediidandjal on laenu tagasimaksmise kava muutmise taotlemisel, kriteeriumid, mida tuleb arvesse võtta kõnealuse tingimuse ebaõigluse ja eelkõige võimaliku lepingulise tasakaalustamatuse hindamisel, mis sellega on tekitatud.
- 77 Viimasega seoses tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul ka kaaluda omavahel asjaomase teenuse ostmisega kaasnevate lisakulude summat ja antud laenu summat, võttes arvesse ka kõiki põhikohtuasjas kõne all oleva krediidilepinguga seotud kulusid. Euroopa Kohus on nimelt varem otsustanud, et juhul, kui kvantitatiivne majanduslik analüüs näitab olulist tasakaalustamatust, võib selle tuvastada ilma, et oleks vaja uurida muid asjaolusid. Krediidilepingu puhul võib sellise järelduse teha, kui muude kui intressiga seotud kulude vastusooritusena osutatavad teenused mõistlikult ei kuulu lepingu sõlmimise või haldamise raames osutatud teenuste hulka või kui tarbija poolt laenu andmise ja haldamise kulude katteks makstavad summad on laenusummaga võrreldes selgelt ebaproportsionaalsed (23. novembri 2023. aasta kohtuotsus Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 78 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb viiendale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidilepingu tingimus, mis võimaldab asjaomasel tarbijal lisatasu eest igaküsed laenumaksed edasi lükata või ajatada, kuigi ei ole kindel, kas tarbija seda võimalust kasutab, võib olla ebaõiglane, eelkõige siis, kui need kulud on antud laenu summaga võrreldes selgelt ebaproportsionaalsed.

Kuuks küsimus

- 79 Kuuenda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõhususe põhimõtet arvestades tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt võib kohustada tarbijat kandma osa menetluskuludest, kui pärast lepingutingimuse tühisuse tuvastamist selle ebaõiglase laadi tõttu rahuldatakse üksnes osaliselt tema nõue tagastada summad, mis ta on selle tingimuse alusel alusetult maksnud.
- 80 Eelkõige on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas tõlgendus, mille Euroopa Kohus andis 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuse Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578) punktis 99, on kohaldatav ainult juhul, kui praktikas on võimatu või ülemäära raske kindlaks määrata, millise ulatusega on tarbija õigus ebaõiglaseks

tunnistatud lepingutingimuse alusel tasutud summad tagasi nõuda või kas see tõlgendus on kohaldatav ka kõigis neis olukordades, kus tema nõue nende summade tagasimaksmiseks rahuldatakse vaid osaliselt.

- 81 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kui ta ei rahulda S.R.G. nõuet täielikult ja otsustab, et põhikohtuasjas kõne all olevaid kõrvalteenuseid käsitlevad tingimused kuuluvad direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 tähenduses lepingu põhiobjekti hulka või et nende teenustega seotud kulud ei tohiks direktiivi 2008/48 kohaselt sisalduda krediidi kulukuse aastamääras või et nõue, mis puudutab krediidiandja intresside ja tasude õiguse kaotamist, tuleb rahuldada vaid osaliselt, peab ta tegema otsuse ka kulude jaotamise kohta GPK artikli 78 alusel.
- 82 Tuleb meenutada, et kohtukulude jaotamine liikmesriigi kohtutes kuulub liikmesriikide menetlusautonoomia valdkonda tingimusel, et järgitakse võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid (22. septembri 2022. aasta kohtuotsus Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 83 Kuigi tõhususe põhimõttega ei ole üldiselt vastuolus see, kui tarbija kannab teatavad kohtukulud, kui ta esitab hagi lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise nõudes (7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Caixabank, C-385/20, EU:C:2022:278, punkt 51), tuleb ka märkida, et direktiiv 93/13 annab tarbijale õiguse pöörduda kohtusse, et tuvastada lepingutingimuse ebaõiglus ja jätta see kohaldamata – õigus, mille tõhusus tuleb säilitada. Sellises menetluses kohtukulude jaotamise kord ei tohi seega pärssida tarbijat seda õigust kasutamast (vt selle kohta 22. septembri 2022. aasta kohtuotsus Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 84 Euroopa Kohus otsustas 16. juuli 2020. aasta kohtuotsuse Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578) punktis 99, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 ning tõhususe põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus kord, mis võimaldab jätta osa menetluskuludest tarbija kanda vastavalt sellele, millises ulatuses mõistetakse välja alusetult makstud summad pärast lepingutingimuse tühisuse tuvastamist selle ebaõiglase laadi tõttu, kuna selline kord tekitab olulise takistuse, mis võib pärssida tarbija tahet teostada talle direktiiviga 93/13 antud õigust allutada lepingutingimuste võimalik ebaõiglane laad tõhusale kohtulikule kontrollile.
- 85 Nimetatud kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas kõne all olnud kohtukulude kindlaksmääramist reguleeriva menetluskorra kohaselt oli võimalik, nagu selle kohtuotsuse punktis 94 tuleneb, et kõiki menetluskulusid ei mõisteta välja müüjalt või teenuste osutajalt, kui tarbija esitatud ebaõiglase lepingutingimuse tühisuse tuvastamise hagi rahuldatakse täielikult, kuid selle tingimuse alusel makstud summade tagastamise nõue rahuldatakse üksnes osaliselt.
- 86 Sellest kohtuotsusest tulenevast kohtupraktikast ilmneb, et olukorras, kus lepingutingimuse ebaõigluse tõttu tühistamise nõuded rahuldatakse täielikult, ei võimalda ainuüksi asjaolu, et selle tingimuse alusel makstud summad mõistetakse välja vaid osaliselt, kuna vastuolulise praktika tõttu ei ole tarbijal võimalik nende summade tagastamise nõude suurust täpselt kindlaks määrata, jätta osa menetluskuludest tarbija kanda vastavalt sellele, millises ulatuses mõistetakse välja alusetult makstud summad.
- 87 Järelikult ei saa välistada, et tarbija võib olla kohustatud kandma osa kohtukuludest, mis tal tekkisid seoses lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise hagi esitamisega, kui pärast lepingutingimuse tühisuse tuvastamist rahuldatakse tema nõue selle tingimuse alusel alusetult

makstud summade tagastamiseks osaliselt, eelkõige juhul, kui tarbija kasutab tagasinõudmise õigust pahauskselt. Kui aga pärast tühisuse tuvastamise hagi rahuldamist rahuldatakse tagastamisnõue vaid osaliselt, kuna tarbijal on praktikas võimatu või ülemäära raske kindlaks määrata, milline ulatus on tema õigusel nende summade tagastamisele, siis võib menetluskord, mille kohaselt peab tarbija kandma osa sellise menetlusega seotud kuludest, pärssida tarbijat teostamast talle direktiiviga 93/13 antud õigusi.

- 88 Neid kaalutlusi arvestades tuleb kuuendale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõhususe põhimõtet arvestades tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt võib kohustada tarbijat kandma osa menetluskuludest, kui pärast lepingutingimuse tühisuse tuvastamist selle ebaõiglase laadi tõttu rahuldatakse üksnes osaliselt tema nõue tagastada summad, mis ta on selle tingimuse alusel alusetult maksnud, kuna praktikas on võimatu või ülemäära raske kindlaks määrata, milline ulatus on tarbija õigusel nende summade tagastamisele.

Kohtukulud

- 89 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, artikli 3 punkti g**

tuleb tõlgendada nii, et

kulud, mis on seotud tarbijakrediidilepingu kõrvalteenustega, mis annavad neid teenuseid ostnud tarbijale õiguse oma krediitdaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja laenusumma eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele ning võimaluse igakuiste maksete tasumine edasi lükata või nende summat vähendada, on hõlmatud mõistega „krediidi kogukulu tarbijale“ selle sätte tähenduses ja järelikult mõistega „krediidi kulukuse aastamäär“ artikli 3 punkti i tähenduses, kui nende teenuste ostmine osutub krediidi saamiseks kohustuslikuks või kui need teenused kujutavad endast skeemi, mille eesmärk on varjata krediidi tegelikku maksumust.

- 2. Direktiivi 2008/48 artikli 10 lõike 2 punkti g ja artiklit 23**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus see, et juhul kui tarbijakrediidilepingus ei ole mainitud krediidi kulukuse aastamäära, mis sisaldab kõiki direktiivi artikli 3 punktis g ette nähtud kulud, siis loetakse see leping sõlmituks ilma intressi ja kuludeta, mistõttu toob lepingu tühistamine kaasa vaid selle, et tarbija peab tagasi maksma laenu põhisumma.

- 3. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 4 lõiget 2**

tuleb tõlgendada nii, et

tarbijakrediidilepingu kõrvalteenuseid käsitlevad tingimused, mis annavad neid teenuseid ostnud tarbijale õiguse oma krediiditaotluse eelisjärjekorras läbivaatamisele ja laenusumma eelisjärjekorras kättesaadavaks tegemisele ning võimaluse igakuiste maksete tasumine edasi lükata või nende summat vähendada, ei kuulu üldjuhul selle sätte tähenduses lepingu põhiobjekti alla ning seega ei hinnata nende tingimuste ebaõiglast laadi.

4. Direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1

tuleb tõlgendada nii, et

tarbijakrediidilepingu tingimus, mis võimaldab asjaomasel tarbijal lisatasu eest igakuised laenumaksed edasi lükata või ajatada, kuigi ei ole kindel, kas tarbija seda võimalust kasutab, võib olla ebaõiglane, eelkõige siis, kui need kulud on antud laenu summaga võrreldes selgelt ebaproportsionaalsed.

5. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõhususe põhimõtet arvestades

tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt võib kohustada tarbijat kandma osa menetluskuludest, kui pärast lepingutingimuse tühisuse tuvastamist selle ebaõiglase laadi tõttu rahuldatakse üksnes osaliselt tema nõue tagastada summad, mis ta on selle tingimuse alusel alusetult maksnud, kuna praktikas on võimatu või ülemäära raske kindlaks määrata, milline ulatus on tarbija õigusel nende summade tagastamisele.

Allkirjad